

Att arbeta med kroppsideal i idrott och hälsa - vad innebär det?

– En kvalitativ studie om hur lärare på gymnasiet arbetar med kroppsideal

Sebastian Askman & Sofie Lindberg

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete, Avancerad nivå 100:2018
330hp Ämneslärarprogram 2013-2018
Handledare: Matthis Kempe-Bergman
Examinator: Dean Barker

PE-teachers work with body ideals – What does
that mean?

- A qualitative study of how teachers in high school work
with body ideal

Sebastian Askman & Sofie Lindberg

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES
Master Degree Project 100:2018
Teacher Education Program 2013-2018
Supervisor: Matthis Kempe-Bergman
Examiner: Dean Barker

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka hur lärare i idrott och hälsa på gymnasiet resonerar kring att arbeta med kroppsideal i undervisningen. Studien är av kvalitativ art och har en läroplansteoretisk utgångspunkt.

- Hur arbetar lärare med kroppsideal i ämnet idrott och hälsa?
- Vilka utmaningar anser lärarna att det finns med undervisning i kroppsideal?

Metod

Fem semistrukturerade intervjuer genomfördes på gymnasielärare i ämnet idrott och hälsa på skolor i Stockholms län. Intervjuerna analyserad genom teoriledd tematisk analys.

Resultat

Intervjuerna påvisade att undervisningen om kroppsideal i stor utsträckning präglades av diskussioner i mindre eller större grupper och att eleverna examineras genom antingen muntliga diskussioner eller skriftliga reflektionsuppgifter. De största utmaningarna för lärarna vid undervisningen var att ämnet kan vara känsligt att prata om samt att det är svårt att veta exakt vad som skall läras ut gällande kroppsideal eftersom begreppet kroppsideal är svårdefinierat för lärarna.

Slutsats

Lektionerna präglas av diskussioner och det kan vara svårt att veta vad undervisningen skall innehålla.

Abstract

Aim

The purpose of this study is to investigate how PE-teachers in high school reason about their work with body ideals in teaching. The study is of a qualitative type and has a curriculum theoretical starting point.

- How do PE-teachers work with body ideals?
- What challenges do PE-teachers consider with the work with body ideals?

Method

Five semi-structured interviews were conducted with PE-teachers at high schools in Stockholm County. The interviews analyzed by theoretically thematic analysis.

Results

The interviews presented that the teaching of body ideals was mainly characterized by discussions in small or larger groups and the students were examined through either oral discussions or written reflection tasks. The biggest challenges for the teachers was that the subject could be sensitive to talking about and it was difficult to know exactly what should be taught regarding body ideals because the concept of body ideal was difficult to define for the teachers.

Conclusions

The lessons was characterized by discussions and it can be difficult for the teachers to know what the teaching should contain.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.1.1 Skolinspektionen	1
1.1.2 Kroppsideal i läroplanen för gymnasiet	2
1.2 Tidigare forskning	3
1.2.1 Hälsa i ämnet idrott och hälsa	3
1.2.2 Sammanfattning	6
1.3 Syfte och frågeställningar.....	7
1.4 Teoretiska utgångspunkt	7
1.4.1 Formulering av läroplanen	7
1.4.2 Transformerings av läroplanen	9
1.4.3 Realisering av läroplanen	10
1.4.5 Läroplansteori och kroppsideal	11
1.5 Begrepp	11
1.5.1 Definition av kroppsideal	11
1.5.2 Kropps och- Skönhetsideal.....	11
2. Metod	12
2.1 Val av metod	12
2.2 Semistrukturerade intervjuer	13
2.3 Analysverktyg	13
2.4 Kvalitetskriterier för en intervju.....	14
2.2 Urval.....	14
Deltagarna	14
2.3 Etiska aspekter.....	15
2.4 Reliabilitet och validitet	16
3. Resultat och analys.....	16
3.1 Lärarnas arbete med kroppsideal i undervisningen.....	16
3.1.1 Planering av undervisning och tolkning av styrdokumentet	17

3.1.2 Undervisning i kroppsideal	19
3.1.3 Mängd undervisning i kroppsideal	20
3.1.4 Bedömning i kroppsideal	21
3.2 Utmaningar med arbete i kroppsideal	22
3.2.1 Utmaningar med tolkningen av läroplanen	22
3.2.2 Utmaningar vid undervisningen i kroppsideal	26
3.2.3 Utmaningar vid bedömnings av kroppsideal.....	28
3.2.4 Sammanfattning av resultat	30
4. Diskussion	31
4.1 Metoddiskussion.....	34
4.2 Vidare forskning.....	35
5. Slutsats	36
Käll- och litteraturförteckning.....	37

Bilaga 1 Käll- och litteratursökning

Bilaga 2 Intervjuguide

1. Inledning

1.1 Bakgrund

1.1.1 Skolinspektionen

År 2010 gjorde Skolinspektionen en flygande inspektion i ämnet idrott och hälsa. Syftet var att rapportera om hur vanligt det var med undervisning i hälsa. Totalt gjorde Skolinspektionen 800 noteringar och endast 12 av dessa kunde kopplas till begreppet hälsa. Målet var att inspektörerna skulle granska och ange samtliga aktiviteter under de besökta lektionerna, vilket innebär att hälsa inte behövde dominera undervisningen för att räknas med.

Inspektionen visade på att en majoritet av lärarna tolkade hälsa utifrån ett fysiologiskt perspektiv, alltså att fysiska aktiviteter leder till god hälsa och därmed utformas aktiviteter där eleverna får röra på sig. Skolinspektionen menar att detta är ett betydligt smalare perspektiv på hälsa än den helhetssyn som presenteras av kursplanen och som innefattar: ”Kunskaper om vilka faktorer som påverkar hälsan, välbefinnande i socialt och psykologiskt perspektiv, livsstilar och idealbilder, ergonomi, arbetsmiljö med mera” (Skolinspektionen 2010). Denna granskning gjordes för snart 10 år sedan och mycket har hänt sedan dess. Bland annat så har vi fått en ny läroplan (Lgr 11) som lägger större fokus på hälsadelen, men frågan är om det skett någon förändring?

Skolinspektionen gjorde 2018 en kvalitetsgranskning i ämnet idrott och hälsa för årskurs 7-9 på uppdrag av regeringen. Syftet var att se om elever i åk 7-9 får undervisning av god kvalitet. Granskningen berörde dels i vilken utsträckning undervisningen planeras utifrån kursplanen, dels i vilken utsträckning undervisningen genomförs med ”allmändidaktiska kvaliteter”. Sammanlagt deltog 6996 elever i årskurs 9 och 21 lärare i granskningen. Huvudunderlaget för granskningen var en övergripande enkät. Därefter besöktes 22 skolor för med hjälp av observationer, intervjuer med elever, lärare och rektorer samt dokumentstudier få en närmare bild av undervisningens utformning och kvalitet. Utgångspunkten för granskningen var det centrala innehållet i kursplanen för idrott och hälsa, nämligen: rörelse, hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse. Skolinspektionen menar att tidigare granskningar och forskning i

ämnet idrott och hälsa har visat att många tycker om ämnet men att det finns problem med hur läraren gör kursplanen tydlig för eleverna, kunskapsmålen ansetts vara otydliga, osäkerhet kring målet med undervisningen, lärare har svårt att förmedla syfte och mål med undervisningen till elever samt att undervisningen har kritiserats för att vara alltför ensidig och att innehållet präglats av mycket idrott men lite hälsa.

Kvalitetsgranskningen visade att lektioner i kunskapsområden hälsa och livsstil är sällsynta. Endast enstaka av de observerade lektionerna hade innehåll som var särskilt kopplat till området hälsa och livsstil. Däremot fanns det flera observationer där det integrerades med området rörelse. Det var vanligt att hälsa och livsstil fanns med i planeringarna men inte utfördes i praktiken. I en av de 22 skolorna som observerades saknades en övergripande planering inom området. Trots omfattningen av detta kunskapsområde visade granskningen att lite tid läggs ner totalt sätt, även om vinster görs med att integrera det med rörelseområdet. Innehållspunkten kroppsideal i idrotten och samhället i övrigt saknas nästan helt i ämnet. En förklaring till varför lärare inte lägger mer tid på detta innehåll kan vara eftersom delen inte finns tydligt utskrivna i kunskapskraven. Detta med bakgrund till att många av de intervjuade lärarna menade att de i stor utsträckning lägger upp planeringen utifrån kunskapskraven. Avslutningsvis menar Skolinspektionen att lärandet om livsstilsvanor får lite utrymme i undervisningen, trots att det fått en tydligare plats i de planeringar lärare gör. Däremot integreras inte detta kunskapsområde i den utsträckning planeringarna indikerar.

Med bakgrund till detta finns det anledning att tro att lärare i idrott och hälsa inte prioriterar undervisningsinnehåll som kopplas till hälsa och livsstil. I den här studien är vi intresserad av att undersöka hur lärare på gymnasiet resonerar och arbetar med kroppsideal i undervisningen. Ett område som är kopplat till hälsa och som syftar till att ge elever kunskaper i olika kroppsideal samt hur de framträder i olika verksamheter och i samhället.

1.1.2 Kroppsideal i läroplanen för gymnasiet

Kroppsideal är ett kunskapsområde som har fått en tydligare plats i kursplanen för gymnasiet i idrott och hälsa sedan införandet av Igy11. I läroplanen för gymnasiet framgår det i ämnet syfte att undervisningen i idrott och hälsa ska: ”[...] belysa konsekvenserna av olika kroppsideal” (Skolverket 2011), men vilka konsekvenser eller vilka kroppsideal som ska belysas framgår inte läroplanen utan är upp till den enskilda läraren att tolka. Om man tittar

på vad som kommer till uttryck i det centrala innehållet, alltså det innehåll som lärare idrott och hälsa bör få med i sin undervisning så står det för idrott och hälsa 2 om olika kroppsideal och påverkan på: ”människor, till exempel ätstörningar och doping”. Här kopplas olika kroppsideal till negativa efterföljder såsom ätstörningar och doping. I kursen idrott och hälsa 1 står inget om kroppsideal i det centrala innehållet, däremot framkommer det i kunskapskraven att eleven för betyg E ska [...]översiktligt diskutera friluftsliv, motion och idrott som sociala och kulturella fenomen och översiktligt beskriva hur olika livsstilar och kroppsideal framträder i träningsverksamheter, friluftsliv och samhället i övrigt”. Här ska eleven kunna diskutera hur kroppsideal framträder i träningsverksamheter, friluftsliv och samhället i övrigt, däremot står det inte på vilket sätt eleven ska göra detta eller exempel på olika kroppsideal.

För idrott och hälsa 2 står det att eleven för betyg E ska kunna: “översiktligt beskriva kroppsidealens påverkan på människors hälsa” (Skolverket 2011). I fortsättningskursen idrott och hälsa 2 ska eleven kunna beskriva kroppsidealens påverkan på människors hälsa, men det framkommer inte här heller på vilket sätt detta ska ske eller vilka kroppsideal som efterfrågas. Det står inte heller om eleven ska kunna diskutera detta utifrån kroppsideal positiva eller negativa inverkan på människors hälsa.

1.2 Tidigare forskning

En stor del av den tidigare forskning i området har berört hur hälsa kommer till uttryck i undervisningen samt vilket undervisningsinnehåll som ofta präglar lektioner i ämnet idrott och hälsa (Meckbach 2004, Thedins 2004 & Quennerstedt 2007). Vi har inte funnit forskning om huruvida lärare arbetar med kroppsideal i undervisningen för idrott och hälsa. I detta avsnitt har vi därmed valt att fokusera på den forskning som gjorts kring begreppet hälsa i ämnet. Detta eftersom kroppsideal är en del inom begreppet hälsa, vilket kan ge oss en fingervisning på hur lärare ser på området i sin undervisning.

1.2.1 Hälsa i ämnet idrott och hälsa

Idrott och hälsa har länge varit ett av grundskolans populäraste ämnen och skiljer sig mycket från andra ämnen då kropp och kropps rörelse står i fokus. Historiskt har själva övandet av kropps rörelser och kunskaper som rör själva utövandet i sig stått i centrum för ämnets kunskapsbildning. Sedan införandet av Lpo94 har fokus skiftas och ytterligare en

kunskapsdimension finns idag representerad i ämnet, nämligen att lära sig om kroppen och hälsa (Meckbach 2004 s.81). Ämnet har dessutom skiftat fokus från att vara ett färdighetsämne/praktiskt ämnet till att bli ett kunskapsämne/ teoretiskt ämne, vilket innebär att man idag lägger större vikt vid kunskaper och färdigheter. Detta är gemensamt för skolans alla ämnen, däremot har det visat sig vara svårt att peka ut ett särskilt kunskapsobjekt i ämnet idrott och hälsa. Det är med andra ord inte självklart vad det är elever ska lära sig i ämnet (Larsson 2012 s.52).

I boken *"Mellan nytta och nöje"* och i kapitlet *"Ett ämne i förändring- eller är allt sig likt?"* tar Meckbach (2004 s.95) upp vad lärare anser är viktigt i ämnet idrott och hälsa. Undersökningen visade att många av lärarna tyckte att det viktigaste var att eleverna hade roligt på lektionerna och att de fick möta aktiviteter som de kunde implantera på sin fritid. Vidare ansåg många lärare att ämnet först och främst skall bestå av olika aktiviteter och i andra hand kunskaper och lärande.

Men vilka aktiviteter är det då som har präglat undervisningen i idrott och hälsa? Thedins (2004 s.119) studie *"Basket, brännboll och så lite hälsa! – lärarens uppfattning om vad hälsa innebär i ämnet idrott och hälsa"* visar att undervisningen till stor del präglas av olika bollspel, men att det förekommer hälsa i ämnet, dock i väldigt liten utsträckning.

Undersökningen visade även att många av lärarnas mål vara att göra lektionerna så roliga som möjligt och att ha aktiviteter som eleverna uppskattar och känner igen från fritiden, vilket kan vara den främsta anledningen till varför ämnet är ett av de populäraste i grundskolan. Dessutom visade studien att det var otydligt hur och när lärarna arbetade med hälsa i undervisningen (ibid).

I artikel *"Idrott och hälsa- vad är det"* skriver Larsson (2004) om elevernas syn på ämnet. Den visar att många av de intervjuade eleverna har svårt att veta vad de ska lära sig i ämnet och att det huvudsakliga lärandet eleverna kunde identifiera handlade om att lära sig olika idrotter. Larsson menar att en vanlig tolkning när det gäller synen på vad kunskap och lärande är "kunskap om", alltså teoretisk kunskap vilket lett till att många lärare i idrott har bedrivit undervisning som innefattar föreläsningar, bokliga samtal och skrivuppgifter. Det finns anledning att tro att många lärare är osäkra på vad som ska läras ut i ämnet och hur lärande

ska ske. Forskning visar på att det läggs stort fokus på att ha roligt och att aktiveras i ämnet, gärna med hjälp av olika former av bollekar. Undervisning i hälsa är däremot inte lika självklart, men vad betyder det egentligen att lära sig om hälsa i ämnet idrott och hälsa? Detta är något som Quennerstedt (2007 s.253) har undersökt och menar att det innebär att lära sig att hantera och behärska olika diskurser i relation till hälsa och/eller att: ”ta till sig olika handlingsmönster som möjliggör deltagande i olika hälsopraktiker”. Quennerstedt menar även att ämnet i idrott och hälsa och dess syn på hälsa till stor del fokuserar på en patogen hälsodiskurs, vilket är något som ligger i linje med samhällets syn på hälsa, alltså att inte vara sjuk eller vara överviktig. Vidare menar Quennerstedt att det är rimligt att anta att elevernas tidigare erfarenheter av vad hälsa är, t.ex. från media utifrån hur en hälsosam kropp ska eller bör se ut/ vara och hur en sådan kropp bäst bör formas och underhållas, kommer att förverkligas i undervisningen. Det är inte orimligt att eleverna lär sig (med ett patogent förhållningssätt) att hälsa handlar om hälsosamma livsstilar och att undvika hälsorisker t.ex. regelbunden motion och rätt kost samt att hälsa främst är en fysiologisk fråga kopplat till den biologiska kroppen. Detta riskerar att resultera i att hälsa i ämnet idrott och hälsa främst blir att träna sin kondition genom olika idrottsaktiviteter för att undvika risken med en stillasittande livsstil (ibid). Denna syn på hälsa riskerar att antas av elever, vilket kan göra att de börjar fokusera på det som är sjukt/fel med sin egen hälsa och i värsta fall med sin kropp. Quennerstedts undersökning visar vad det betyder att undervisa i hälsa och diskuterar hur olika syn på hälsa kan påverka undervisningen.

Men vad tycker lärare om hälsa? Detta är något som Thedin (2004 s.58 mf) har i rapporten *”Hälsa- vad är det i ämnet idrott och hälsa?”* undersökt hur lärarna uppfattar ämnets mål och innehåll samt hur de uppfattar begreppet hälsa. Undersökningen visade att många av lärarna tyckte att begreppet hälsa var diffust och otydligt och därmed svårt att implantera i undervisningen. Hälsa uttrycktes som något som ska uppnås, men hur detta skulle uppnås preciserades inte. Vidare menade många lärare att idrott och fysisk aktivitet är eller leder till hälsa – om man vårdar kroppen i form av fysisk aktivitet så når man hälsa. Andra lärare menade att hälsa istället handlar om undervisning kostvanor, avslappning, droger, skadeverkningar mm. Thedin menar att en övervägande del av de deltagande lärarna gav ett osäkert intryck om vad hälsa är och hur man tar upp det i undervisningen, vilket kan tolkas

som att de inte har reflekterat särskilt mycket kring begreppet hälsa i ämnet. Undersökningen visade på fyra olika grupperingar, utifrån lärarnas syn på hälsa i ämnet:

- Hälsa är något teoretiskt som man förknippar med traditionell klassrumsundervisning där man läser, svarar på frågor och diskuterar begreppet men där det fortfarande ingår i ämnet
- Hälsa är något som finns i andra ämnen, t.ex. hemkunskap där man undervisar i kost eller naturvetenskap där man lär sig om människokroppen. Dessa ämnen kan integreras med idrott och hälsa men det sker inte särskilt ofta
- Hälsa kan vara de aktiviteter som genomförs i ämnet – genom att vara fysisk aktiv främjar man hälsan
- Hälsa är något man genomför enligt förmedlingspedagogiken. Lärare i idrott och hälsa informerar om varför man ska träna och på vilket sätt olika övningar är nyttiga (Thedin 2004 s.58)

1.2.2 Sammanfattning

Tidigare forskning visar att många elever uppskattar ämnet idrott och hälsa, men även att lärare anser det viktigt att eleverna har roligt på lektionerna (Thedin 2004). Vidare anser lärare att det är viktigt att undervisningen präglas av aktiviteter som eleverna kan ha nytta av på sin fritid samt att aktiviteterna är viktigare än kunskap och lärande i ämnet. Den tidigare forskningen visade dessutom att många lektioner präglas av bollspel och att lite utrymme läggs på undervisning i hälsa samt att det är otydligt hur undervisning i hälsa bedrivs (Thedin 2004). Elever visar på en osäkerhet kring vad de ska lära sig i ämnet samt att lärare tolkar ”kunskap om” som teoretiskt upplagda lektioner i form av föreläsningar, bokliga samtal och skrivuppgifter. Dessutom uppvisade lärare en osäkerhet kring begreppet hälsa eftersom de tyckte det var för diffust och otydligt och svårt att implantera i undervisningen. Ett vanligt sätt att se på hälsa var sambandet mellan fysisk aktivitet och hälsa samt faktorer som kan påverka hälsan, t.ex. kostvanor, avslappning, droger och skadeverkan. Det finns en patogen syn på hälsa i samhället och i ämnet idrott och hälsa, här ses exempelvis övervikt som ett tecken på ohälsa. Denna syn riskerar att ge elever en orimlig bild om vad hälsa är eftersom det lätt kopplas samman med fysiologiska egenskaper (Quennerstedt 2007).

Den tidigare forskningen visar inte på vad som väljs ut som undervisningsinnehåll när lärare faktiskt undervisar i hälsa. Kroppsideal är en del av hälsobegreppet och står tydligt utskrivet i läroplanen för gymnasiet, men forskning saknas om huruvida lärare undervisar i det. Den här

studien syftar till att närmare undersöka hur lärare i idrott och hälsa resonerar och arbetar med kroppsideal samt vilka utmaningar de finner med en sådan typ av undervisning.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka hur lärare i idrott och hälsa på gymnasiet resonerar kring att arbeta med kroppsideal i undervisningen. Studien är av kvalitativ art och har en läroplansteoretisk utgångspunkt.

- Hur arbetar lärare med kroppsideal i ämnet idrott och hälsa?
- Vilka utmaningar anser lärarna att det finns med undervisning i kroppsideal?

1.4 Teoretiska utgångspunkt

I det här avsnittet beskrivs begreppet läroplansteori. Ordet ”läroplan” associeras ofta med det officiellt tryckt utgivna bok med riktlinjer och föreskrifter för skolans verksamhet, vilken syftar till de formulerande och officiellt föreskrivna målen och innehållet. I och med introducerandet av 1994 års läroplaner med målstyrande riktlinjer öppnades det upp för stor lokal frihet. Denna frihet har inneburit stora krav på lärare och skolledare, att lokalt finna vägar för att nå de mål som föreskrivits. Kraven på enskilda lärare har också ökat gällande användningen av betygskriterierna i de centrala kursplanerna, främst gäller det tolkningen och konkretiseringen av de allmänt skrivna kriterierna kopplat till den egna lokala kursen (Linde 2006 s.5-6). Linde (ibid) menar att dessa uppgifter förutsätter ett kollegialt samarbete samt att lärare i sin akademiska professionsutbildning förbereds både för lokal kursutveckling och för bedömning med återkoppling och betygsättning. Inom läroplansteori brukar man tala om tre nivåer som påverkar utfallet av undervisningen; *formulering* av läroplanen, *transformering* av läroplanen samt *realisering* av läroplanen.

1.4.1 Formulering av läroplanen

När man talar om formulerad läroplan avses ofta de föreskrifter som gäller i ett skolsystem t.ex. hur stor del av tiden varje ämne ska tilldelas, vilka mål som gäller för undervisningen och vilket innehåll dessa ämnen ska ha. Dessa föreskrifter ger uttryck för uppfattningar om hur utbildning bör organiseras och vad som bör präglade innehållet (Linde 2006 s.19). Historiskt har stora filosofer diskuterat frågor som rör utbildning om exempelvis huruvida verkligheten är beskaffad (ontologiska frågor), vad kunskap är och vad som är dess ursprung (rationalism vs empirism), vad är det goda och hur bör människor leva sitt liv? (etik) och hur bör det goda

samhället organiseras? Vad är ett gott samhälle och hur kan unga dansas för att bli goda medborgare i samhället? (socialfilosofiska frågor). Andra frågor som har varit av intresse är människosyn, hur de unga som ska undervisas uppfattas vara (Linde 2006 s.20).

I Sverige är det främst två filosofiska inriktningar som i vår tid haft störst inverkan på vårt läroplanstänkande. Den amerikanska pragmatismen och den kritiska teorin. I Sverige är det pragmatismen och särskilt John Dewey som haft störst inverkan på vår utbildning. Denna teori handlar om konsekvenser av idéer och handlande. Här förespråkas ett konstruktivistiskt synsätt och menar att de begrepp vi använder är konstruktioner som människan gör och inte några avspeglningar av verklighetens ”väsen”. Inom konstruktivismen kännetecknar ett gott samhälle en medvetenhet om grundläggande värderingar, sökande efter samförstånd, öppen kommunikation och praktiska överväganden (Linde 2006 s.30). Dewey såg skolan som en framtidsinriktad verksamhet där det inte är möjligt att lära ut några eviga sanningar på grund av det förändrade samhället. Skolans uppgift var istället att ge barnen redskap för att själva söka kunskap, vilket bäst sker genom olika former av praktiskt och experimenterande verksamhet (ibid). Den kritiska teorin är en filosofisk riktning som uppstod i Frankfurt under 20-talet och lutar sig mot det positivistiska vetenskapsidealet. Syftet var att kritiskt analysera samhällsinstitutioner och blottlägga maktförhållanden och intressen (Linde 2006 s.31).

När man talar om den formulerade läroplanen hänvisar man vanligen till olika former av koder för stoffurval. Linde (2006 s.34–36) kallar dessa principer för val av innehåll i undervisningen, s.k. läroplanskoder. Begreppet läroplanskod introducerades av Ulf P. Lundgren och avses de sammanfattade principerna för urval, organisation och förmedlingsform för skolan undervisning. Några av dessa läroplanskoder är: *Rationell, utilitistisk läroplanskod, Realistisk läroplanskod, Klassisk läroplanskod, Moralisk läroplanskod, Aristokratisk läroplanskod, demokratiska, medborgliga läroplanskoden och Den nya pragmatiska pedagogiken*. Vidare finns olika koder för stofforganisering. Det stoff som föreskrivs för förmedling är ett urval ur en större mängd tillgänglig kunskap. För att kunna förmedla stoffen i skolan måste det ordnas i något slags uppläggning med indelning och tidsföljder. Det stoff som föreskrivs för förmedling är ett urval ur en större mängd tillgänglig kunskap. Allt kan förmedlas. Föreskrifterna gäller ofta mer än bara urvalet. Även organisationen av stoffet kan ingå i den formulerade läroplanen. För att ett stoff ska kunna

förmedlas i skolan måste det ordnas i något slags upplägning med styckesindelning och tidsföljder, s.k. Koder för stofforganisation t.ex. *Collection code, Integrative code, Performance & competence code* (Linde 2006 s.38–40).

1.4.2 Transformerings av läroplanen

När läroplanen ska tolkas görs alltid tillägg och fråndrag, Linde (2006 s.48) menar att man antingen kan se förhållandet mellan formulerad läroplan och faktiskt genomfört undervisningsinnehåll och dess avvikelser som hinder, vilket bör undvikas eller se alla de många faktorer som påverkar undervisningsinnehållet. Genom att göra så utgår man ifrån att den formulerade läroplanen inte förmår styra allt utan snarare är ett uttryck för gjorda kompromisser och överenskomna riktlinjer för en önskad utveckling. Brunsson & Olsen (1990) problematiserar förutsättningarna för att endast en reform existerar och menar att man i ett reformdokument verbalt har reducerat verklighetens komplexitet och att innehållet anpassas till långsiktiga trender och aktuellt modetänkande. I verkligheten uppstår en formell organisation, vilket är reformens rationella ”kartbild” och en informell organisation för att kunna hantera den komplexa dagliga verksamheten. Dessa två organisationer brukar inte störa varandra så mycket, istället låtsas man att den avsedda reformen genomförs enligt planerna men samtidigt accepterar man att verkliga förändringar sker genom långsiktig utveckling, vilket mer bygger på tysta överenskommelser (ibid).

När man analyserar genomförandet av läroplanen brukar man studera det faktiska undervisningsinnehållet t.ex. genom observationer i klassrum. Ett vanligt sätt att studera hur tillämpningen av läroplanen gått till brukar vara att utgå från på förhand identifierade faktorer och se hur de påverkar. Några vanliga sådana är: *läroböckers styrande inverkan, ämnets traditioner, läraren som individ, potentiella repertoaren, stoffrepertoaren, förmedlingsrepertoaren, undervisningsprocessen och ramfaktorteorin.*

Läraren om individ har mer eller mindre frihet att själv tolka läroplanen beroende på vilket ämne som hen undervisar i. Ofta brukar man tala om vissa ämnen som starkt avgränsade/inramade eller svagt avgränsade/inramade. Till de starkt avgränsade ämnen hör naturvetenskapliga ämnen som matematik, biologi och fysik. Här är lärarna mer lika varandra och den formulerade läroplanen har starkt genomslag. Svagt avgränsade ämnen råder större olikheter mellan enskilda lärare och möjliggör en friare och mer personlig tolkning av

läroplanen, exempelvis samhällskunskap och svenska. För att analysera hur dessa lärare använder detta frirum brukar man studera deras ”repertoar” (Linde 2006 s.50). I svagt avgränsade ämnen har lärarnas personliga stoffreperotar stor betydelse för val av undervisningsinnehåll. Lärares skilda tolkningar av samma läroplan styrs av faktorer som exempelvis deras livshistoria, beläsenhet, yrkeserfarenhet och inte minst de skolbildningar som dominerat deras egen akademiska studier, återges i stoffurvalet (Linde 2006 s.57). Vissa ämnen har inte heller samma legitimitet som andra har i skolan, vilket gör att läraren måste försöka vinna elevernas förtroende för ämnets värde. Beroende på lärarens repertoar har de olika strategier för detta, några vanliga är att man; man hänvisar till nyttan, väcka ett teoretiskt intresse, ge ämnet ett visst underhållningsvärde, t.ex. genom att göra lektionerna så roliga/underhållande som möjligt (Linde 200 s.55).

1.4.3 Realisering av läroplanen

I den sista nivån behandlas verkställandet av undervisningen och består av lärarnas lektionsinnehåll och elevernas verksamhet under lektionerna. Här berörs frågor om huruvida läroplanen ”realiseras”, alltså att ett visst stoff faktiskt har behandlats och att en viss klassrumsinteraktion har inträffat. I centrum för realiseringen står kommunikationen och aktiviteten i klassrummet, vilket även berör elevernas mentala processer i tillägnandet av stoffet. Ett vanligt fenomen som lärare använder sig av är styrgrupper. En styrgrupp är en grupp elever som läraren frågar om de förstått och om det därmed kan vara tid att gå över till nästa avsnitt. Styrgruppen är inte de bästa eleverna, men inte heller de långsammaste. Styrgruppen fungerar som en kontrollgrupp för läraren.

Ett annat fenomen som är vanligt vid undervisning är lotsning. Det innebär att läraren ställer frågor som är uppdelade i små fragment för att eleven bit för bit ska kunna svara rätt. Detta behöver inte betyda att eleven har förstått de hen svarat på utan just blivit lotsad till att svara på ett visst sätt. Denna metod ger läraren en falsk bekräftelse på att elevens förståelse (Linde 2006 s.65–75). Linde menar att decentraliseringen och målstyrningen har gjort att vissa av de ramar som styr undervisningsprocessen har försvagats t.ex. tidsramar, tidsindelning och hur undervisningen ska organiseras (ibid).

1.4.5 Läroplansteori och kroppsideal

Kroppsideal är ett begrepp inom hälsa delen i ämnet idrott och hälsa. Begreppet realiserades i och med införandet av lgy11 och finns i såväl det centrala innehållet som kunskapskraven för ämnet, vilket betyder att lärare i idrott och hälsa ska undervisa i det. Däremot framgår det inte huruvida denna undervisning ska gå till utan det är istället upp till den enskilda läraren att tolka vad som ska uppnås och hur det bäst bör gå till. Syftet med den här studien är således att studera hur lärarna resonerar och arbetar med kroppsideal samt vilka utmaningar de finner med det. För att det ska vara möjligt är det rimligt att undersöka hur lärare i idrott och hälsa går tillväga i transformeringen av läroplanen samt hur detta realiserar i undervisningen.

1.5 Begrepp

1.5.1 Definition av kroppsideal

Enligt läroplanen för idrott och hälsa framkommer det att undervisningen skall ”belysa konsekvenserna av olika kroppsideal”, dock framkommer ingen definition av begreppet kroppsideal (Skolverket 2011). Nationalencyklopedin och Svenska Akademin har inte heller någon definition av begreppet ”kroppsideal”. En sökning av varje ord för sig resulterar i följande: ”kropp”- en levande varelses el. ett föremåls fysiska gestalt ’ideal’- något fullkomligt; mönster, förebild; något eftersträvat.

(SAOL)

1.5.2 Kropps och- Skönhetsideal

Andreasson & Johansson (2015 s.98) skriver i boken ”*FITNESS revolutionen*” om fitness, hälsa, skönhetsideal och om gymkulturens och vår tids strävan efter att förändra våra kroppar och oss själva samt hur allt större ansvar för hälsa och välbefinnande läggs på individen, vilket resulterar att människor blir allt mer medvetna om riskerna med att inte sköta om sin kropp, t.ex. att äta fel mat, att inte träna och inte utveckla en hälsosam livsstil. I boken diskuterar författarna hur detta lätt kan slå över till ett nästintill tvångsmässigt beteende och kontrollerande attityd till träning och hälsa. Vidare menar Andreasson & Johansson (2015 s.100) att det finns föreställningar om ”den perfekta kroppen” vilket delvis handlar om vår tids kulturella och visuella medielandskap där ideal sätts och ”perfekta kroppar” syns i form av fotomodeller, skådespelare, sportstjärnor och allmänt vältränade individer.

Media påverkar vår syn på kroppen och enligt Pope et al (1999) finns det en tydlig ökning av kroppsuppfattningsproblem hos män, något som under 1980 talet enbart associerades som ett kvinnligt problem. Studier visar att samhället påverkar det manliga kroppsidealet åt att en syn där kroppen skall vara så muskulös som möjligt. Synen på kvinnors kroppar påverkas också av media och skönhetsindustrin, ofta genom att man gestaltar kvinnor genom deras fysiska attribut (Garrett 2004). Under många år har bland annat skönhetsblad idealiserat ett s.k. ”tunnhetsideal” (Silverstein et al 1986) och enligt en amerikansk studie hade hela 94 % av tidningsomslag i ”kvinnotidningar” en bild på en idealiserad kvinna (Malkin et al 1999). Detta ”tunnhetsideal” som råder i västvärlden lär kvinnor sig att definiera det smala som det vackra och moraliskt dominerande. I motsats till detta är att vara fet som anses vara icke önskvärdt (Garret 2004).

2. Metod

2.1 Val av metod

Vi har valt att använda den kvalitativa forskningsmetoden, vilket syftar till att nå förståelse för mänskligt varande genom tolkning. Inom kvalitativ forskning försöker förstå hur människor föreställer sig världen samt vilken mening de ger företeelser i världen och på vilket sätt de tillskriver sin tillvaro mening. Fokus ligger vanligtvis på de mänskliga varandet och mycket forskning riktar sig på förståelse av upplevelser, känsloliv och erfarenheter ofta genom att fråga om essensen av de fenomen som upplevts eller vad innebörden av fenomenet är för dem som upplevt det. Samtidigt handlar det om att beskriva och förstå processer i sociala situationer och nå förklaringar av dessa fenomen i verkligheten och skapa teorier om det utifrån data.

Gemensamt för den kvalitativa forskningen är att det finns ett intresse för det individuella, det unika, det särskiljande och eventuellt avvikande samt att finna sammanhang, strukturer, att gå på djupet och få riktig information om ett fåtal undersökningsdeltagare. I kvalitativ forskning använder sig forskaren sig själv i tolkningsprocessen som ett instrument för att nå förståelse (Hassmén & Hassmén 2008 s.104).

2.2 Semistrukturerade intervjuer

Kvale & Brinkmann (2009 s.39) förklarar den kvalitativa forskningsintervjun som en förståelse för ämnen i den levda vardagsvärlden ut den intervjuades eget perspektiv, vilken vanligtvis är strukturerad ungefär på samma sätt som ett vardagligt samtal men som bidrar till ett ”arteget” svar.

I den här studien kommer vi att använda oss av halvstrukturerade intervjuer, detta för att förstå teman i den levda vardagsvärlden ur undersökningsprocessens eget perspektiv. Ofta innehåller en sådan intervju beskrivningar av intervjupersonens levda värld utifrån en tolkning av innebörden hos de beskrivna fenomenen (Kvale & Brinkmann 2009 s.43).

2.3 Analysverktyg

Ett vanligt sätt att arbeta med kvalitativ data är genom att använda teoriledd tematisk analys av materialet. Detta är en metod som bygger på att data struktureras utifrån teman som bearbetas i förväg. Den här en metod är lämplig att använda när studien har ett specifikt fokus utifrån teorier eller annan forskning (Hassmén & Hassmén 2008 s.118). Vid en teoriledd tematisk analys genomgås all text för att identifiera och markera de delar (komponenter) av den transkriberade texten som är relevanta för frågeställningen. Ett sätt att arbeta med teman är att ta ett tema i taget och söka igenom all transkriberat text för de delar som kan kategoriseras under det specifika temat. Därefter sker en analys av innehållet i respektive tema som sedan sammanfattas med hjälp av citat eller konkreta exempel. På så sätt utvecklas och formuleras en mer generell struktur på en högre teoretisk nivå med generella teman och slutsatser, vilket i sin tur relateras till det teoretiska ramverket (Hassmén & Hassmén 2008 s.350).

I den här studien har de semistrukturerade intervjuerna transkriberats och analyserats utifrån teman och som svarar mot frågeställningarna. Analysen av materialet har strukturerats i teman och sammanfattats med hjälp av citat från respondenterna. En mer generell bild av respondenternas svar har angivits i inledningen av varje temaområde, vilket syftar till att ge en överblick av problemområdet. Intervjumaterialet analyserades utifrån följande teman: tolkning av begreppet kroppsideal, tolkning av kroppsideal i styrdokumentet, undervisning av kroppsideal och examination och bedömning.

2.4 Kvalitetskriterier för en intervju

Det finns sex kvalitetskriterier för en halvstrukturerad intervju, enligt Kvale & Brinkmann (2009 s.180) finns det tre kriterier till en idealiska intervju, där meningen i det som har sagts tolkas, verifieras och rapporteras då bandspelaren är avstängd. Följande kriterier bör finnas i en intervju av kvalitet:

- Intervjun tolkas i stor utsträckning under själva intervjun
- Intervjuaren försöker verifiera sina tolkningar av intervjupersonens svar under intervjuens lopp
- Intervjun ”rapporterar sig själv” den är en historia i sig som knappast kräver ytterligare förklaringar

2.2 Urval

Syftet med studien var att intervjua lärare på gymnasiet i idrott och hälsa för att se hur de resonerar kring kroppsideal i undervisningen och vilka utmaningar som finns.

Urvalet var ett s.k. bekvämlighetsurval/tillgänglighetsurval, vilket innebar att personer i omgivningen tillfrågades om de kunde tänka sig delta i studien samt skickade ut förfrågningar till deltagare genom mejl till skolor och lärare i idrott och hälsa (Hassmén & Hassmén 2008 s.109).

Deltagarna

Totalt intervjuades 5 lärare som undervisar på gymnasiet, alla behöriga i idrott och hälsa. Samtliga lärare undervisade i ämnet vid intervjutillfället. Av de intervjuade lärarna var 3 stycken män och 2 var kvinnor och arbetade på olika skolor runt om i Storstockholm. Totalt samlades det in 3 timmar intervju material. Nedan presenteras respondenterna som deltagit i studien med en siffra som också presenteras med deras respektive siffra i resultatet.

1. Person i 40-års åldern som arbetar som gymnasielärare i idrott och hälsa på en friskola i Stockholm. Har 15 års erfarenhet av undervisning i ämnet.
2. Person i 40-års åldern som arbetar som gymnasielärare i idrott och hälsa på en kommunalskola i en Stockholmsförort. Har 15 års erfarenhet av undervisning i ämnet.
3. Person i 25-års åldern som arbetar som gymnasielärare i idrott och hälsa på en kommunalskola i en Stockholmsförort. Har ca 1 års erfarenhet av undervisning i ämnet.

4. Person i 50-års åldern som arbetar som gymnasielärare i idrott och hälsa på en kommunalskola i Stockholm. Har 20 års erfarenhet av undervisning i ämnet.
5. Person i 25-års åldern som arbetar som gymnasielärare i idrott och hälsa på en kommunalskola i en stockholmsförort. Har ca 1 års erfarenhet av undervisning i ämnet.

2.3 Etiska aspekter

Att använda intervju som metod vid en kvalitativ forskningsansats är förknippat med vissa forskningsetiska dilemman. Det är därför viktigt att ta hänsyn till moraliska frågor som exempelvis vilka medel man använder för intervjuundersökningen, den mänskliga interaktionen (intervjusituationen; maktsymmetrin intervjuare-deltagare, att skapa ett tillåtande klimat osv) och att analys och utskrift av materialet sker i samförstånd med deltagaren (Kvale & Brinkmann 2009 s.97). För att skydda deltagare i olika undersökningar har Vetenskapsrådet tagit fram råd och riktlinjer som bör följas vid en intervjusituation. I den här studien har samtliga respondenter blivit informerade om följande riktlinjer:

- *Informationskravet*: Forskaren ska informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppdragets syfte
- *Samtyckeskravet*: Deltagare har rätt att själva bestämma över in medverkan
- *Konfidentialitetskravet*: Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem
- *Nyttjandekravet*: Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål

(Hassmén & Hassmén 2008 s.290).

År 2003 kom *Lagen om etikprövning*, vilken utformades för att skydda undersökningsdeltagare. Detta sker genom att deltagarna informeras om:

- Den övergripande planen för forskningen
- Syftet med forskningen
- De metoder som kommer att användas
- De följder och risker som forskningen kan medföra
- Vem som är forskningshuvudman
- Att deltagande i forskningen är frivillig
- Rätten att när som helst avbryta sin medverkan

(Hassmén & Hassmén 2008 s.291).

2.4 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet grundar sig i att forskningsresultatets konsistens och tillförlitlighet samt behandlas utifrån om resultatet kan reproduceras vid andra tidpunkter och av andra forskare. I intervjustudier handlar begreppet reliabilitet om huruvida intervjupersonen kommer att förändra sina svar under intervjun samt om de kommer att resultera i olika svar beroende på vem som intervjuar. I Intervjustudier ligger stort fokus i att förstå den intervjuades känslor tankar och beteende. Reliabilitet i relation till den som intervjuar förstås utifrån om de frågorna som ställs kan påverka svaren beroende på hur frågorna ställs (Kvale & Brinkmann 2009, s. 263). Validitet inom samhällsvetenskaplig forskning handlar om ifall metoden undersöker det som den är tänkt att undersöka. Validitet skall genomsyra hela forskningsprocessen (Kvale & Brinkmann 2009, s. 264-267).

Kroppsideal kan upplevas som ett känsligt ämne och skulle såldes kunna resultera i att den intervjuade inte delar med sig av alla sina åsikter och tankar. Det är viktigt att beakta detta och arbeta utifrån denna komplexitet.

3. Resultat och analys

Vi kommer i följande avsnitt presentera den data som samlats in via de semistrukturerade intervjuerna. Resultatet kommer presenteras i två huvudrubriker som utgår från våra två frågeställningar (hur lärare arbetar med kroppsideal och vilka utmaningar som finns med undervisningen) .Varje huvudrubrik är indelad i tre underrubriker: Planering och tolkning av styrdokumentet, den praktiska undervisningen och bedömningen.

3.1 Lärarnas arbete med kroppsideal i undervisningen

Vi kommer i följande stycke att redogöra för hur lärarna resonerar kring sitt arbete med kroppsideal. I den här delen presenteras hur lärarna tolkar styrdokumentet, hur lektionsinnehållet ser ut, hur lektionerna är upplagda, hur mycket de undervisar i det och hur de resonerar kring bedömningen i kroppsideal.

3.1.1 Planering av undervisning och tolkning av styrdokumentet

Vid arbetet med planering av undervisning om kroppsideal måste lärarna första tolka det som står i styrdokumentet om kroppsideal. När lärarna svarade på frågan hur det arbetar med tolkningen av det som står i ämnets syfte svarade fler av lärarna att de diskuterar konsekvenserna av olika kroppsideal och hur det kan leda till ätstörningar, doping och operationer samt vilka konsekvenser det kan leda till. En annan lärare (2) diskuterar också konsekvenserna av kroppsideal och hur det kan leda till ett kontrollerande beteende gällande matintag.

ja asså konsekvenserna av kroppsidealet blir ju ändå att du kanske blir till exempel stressad över att du inte ehh ser ut som normen vill att du ska se ut, att du känner att du inte kan äta den här hamburgaren för då kanske du går upp några gram i vikt, det blir ju mycket hets [mm] kring kring utseendet [mm]

Vidare pratar läraren om att hen planerar undervisningen i forma av föreläsningar om mat och hälsa. Hen menar då att de pratar om vad som händer i kroppen om du äter för fler kalorier vs färre kalorier än vad kroppen ger av med, men att de finns elever som tycker det är väldigt jobbigt att lyssna på det och speciellt dem som redan har ätstörningar. En annan lärare (3) diskuterade också den här delen i ämnets syfte utifrån livsstilens betydelse och hur kroppsideal är något som ”kommer på köpet”.

[...]men att snarare att få dem att se helheten med det ehhs så att egentligen så jag tycker väl egentligen att de är i just det syftet och de e ehh delmålet så tycker väl jag att livsstilen i sig egentligen är det som vi undervisar mest i eller bör undervisa mest i för kroppsideal kommer lite på köpet skulle jag säga.

Hen menar att det främst är livsstilen som det undervisas i och i samband med det integreras begreppet kroppsideal i undervisningen. Hen menar att hen planerar undervisning utifrån begreppet livsstil och inte kroppsideal. Vidare diskuterade lärarna kring tolkingen av kunskapskravet: ”eleverna ska kunna beskriva hur olika livsstilar och kroppsideal framträder i träningsverksamheter, friluftsliv och samhället i övrigt”(Skolverket 2011) och vad de tror att kunskapskravet innefattar. En av lärarna (2) menar att de handlar om att eleverna ska bli medvetna om vilka kroppsideal det finns i samhället samtidigt menar hen att: ”bara för att

sociala medier visar dom ett kroppsideal så betyder inte det att det är kroppsidealet”. En annan lärare (3) diskuterar kroppsideal utifrån hur de framställs i olika idrotter:

Ehh åh framförallt du att få in det i idrotten eftersom vi ska dem ska kunna beskriva hur de finns i träningsverksamheter att bli lite medvetna av a men att inom olika delar av idrotten så är det olika kroppsideal [...]att alla olika typer av kroppar ehh olika typer av kroppsideal funkar i olika idrotter. [...]

Läraren diskuterar här hur olika kroppar och ”ideal” är eftersträvansvärt i olika idrotter och menar att vissa kroppar passar bättre inom vissa idrotter än andra. Hen menar på att det går att integrera en diskussion om ”ideal” i olika typer av idrottsliga sammanhang. En annan lärare (2) talar om hur olika kroppsideal och könsnormer kommer till uttryck i olika idrotter, men menar samtidigt att detta är något som vi inte kan komma ifrån just nu:

[...] du har ju massa kroppsideal och du har ju könsnormer som är för dom olika idrotterna och det går inte att komma ifrån sen måste man ju ta tag i det och ändra på det men just nu så ser det ju ändå ut som det gör

Läraren vet om att detta är något som lärare måste arbeta med och ändra på, men att det just nu ser som det gör. En annan av lärarna (5) diskuterar om hur kroppsideal på följande sätt:

[...]Åå att eleverna kan vara medvetna om att ee att den här bilden kanske påverkar dem hur de tror att man kanske måste se ut. Och då någonstans blir ju, men ass å att eleverna kan å något sätt beskriva, om det som står i kunskapskravet eller åtminstone visa att dom är medvetna om eee om dom olika kroppsidealerna som finns sen även då förklarar kanske inte allt är hälsosamt att gå på utseendet [...]

Läraren menar att eleverna ska kunna beskriva om det som står i kunskapskravet eller i alla fall visa att det är medvetna om det och hävdar att det kanske inte alltid är hälsosamt att ”gå på utseendet” .

3.1.2 Undervisning i kroppsideal

Fyra av lärarna som intervjuades hade liknande tankar kring hur undervisning gällande kroppsideal skulle gå till. De flesta ansåg att undervisningen skulle baseras på diskussion och reflektion i grupper. Det som skilde lärarnas innehåll åt var utifrån vilket material som eleverna skulle diskutera. Detta exemplifieras av lärare (3) :

”[...] men själva undervisningen i sig kommer egentligen vara då att dem först och främst då få se dem här klippen ehh och så kommer vi på olika sätt att eleverna ska då få ta ställning och egentligen ehh få sätta sina fördomar lite på prov att eeh tanken är att vi ska placera ut lite olika föremål, redskap och dem får olika attribut tex ehh blond, brunhårig, lång, kort, svenskt ursprung, utländskt ursprung osv [...]”

Läraren ovan (3) beskriver att eleverna får se filmsnuttar från UR:s material på nätet och sedan använder hen UR:s egna frågor för att skapa diskussion i klassrummet. Hen beskriver också hur de brukar använda sig av olika föremål och att eleverna får olika attribut som de sedan diskuterar kring. En annan lärare (5) använde sig också av diskussioner men utgick från eleverna i klassens egna erfarenheter och värdering och förklarar det på följande sätt:

Vi hade tre lektioner som vi pratade om det. Första lektionen så pratade vi lite om hur det ser ut i de olika länderna [...] Och då pratade vi om kroppsideal i de olika länderna. Och insåg att kulturerna på i dom olika länderna varierade ganska mycket. Så vi började prata om det och frågade första innan jag började prata om vad jag tänkt vad kroppsideal är så började vi prata om vad eleverna ansåg vad kroppsideal och många av de här eleverna, speciellt dom från länder, dom icke svenska länderna, visste ju inte vad kroppsideal betydde.[...]

Något som också var gemensamt hos några av lärarna var att hela undervisningen skulle genomsyras av en diskussion kring kroppsideal. Att lektioner om kroppsideal inte enbart skulle vara ett moment på ett visst antal veckor som sedan bockades av utan något som under flera olika moment kan vävas in i undervisningen. Lärare (5):

[...] Att det skulle kunna integreras hela tiden i undervisningen, att man inte bara har ett som ett moment och att man sen plockar bort det utan att man faktiskt jobbar med det kontinuerligt.

En av lärarna (4) sticker ut gällande synen på hur undervisningen gällande kroppsideal skall bedrivas. Hen menar att lektionerna ska genomsyras av teori och praktik kring träning och

hälsa. Hen anser att undervisningen skall leda till att eleverna får med sig teorier kring hur man kan få ett hälsosammarliv och hur man i praktiken med hjälp av olika styrkeövningar kan ta sig dit. Läraren (4) menar att man ska sträva åt ett kroppsideal där idealet i detta fall inte har något med det estetiska att göra utan att idealet istället är en hälsosammare och starkare kropp.

Det börjar ju då med att jag kanske att om vi tar till exempel. Om jag gör styrketräning. Då pratar jag teoretiskt om vad är en muskel, hur fungerar en muskel, hur kan man få en muskel att bli starkare/större? Då behöver man träna det på det här sättet. Man behöver göra styrkeövningar som ser ut såhär och såhär i specifika intervall under speciella uträkning i tid. Sen går vi ner till gymmet och sen gör vi det här[...]

Läraren tolkar kroppsideal som är fysiologiskt betingat, hen menar att det handlar om att förstå sin kropp genom att t.ex. lära sig om hur en muskel fungerar och hur den bäst bör tränas. Undervisningen fokuseras på att träna kroppen utifrån ett specifikt syfte.

3.1.3 Mängd undervisning i kroppsideal

Det framkommer hos några av lärarna att kursen idrott och hälsa 1 är kort och att det skall hinnas med mycket och det kan vara svårt att få med tillräckligt med undervisning gällande kroppsideal. Några av lärarna beskriver också att det ofta handlar om att det har ett kortare moment om kroppsideal. Detta gestaltar en av lärarna (2) på detta sätt:

Asså jag nämner det nog [mm] ganska ofta, sen regelrätta undervisningslektioner då det bara handlar om kroppsideal dom är nog kanske 1, 2 aa kanske 1 per 3 terminer ungefär, nu läser vi idrott som du kanske känner till 1 gång varje vecka i 3 års tid, så vi har ju tre år på oss, men 1 per 3 terminer, så ungefär, vad blir det då? 100 minuter, ren undervisning om kroppsideal. Blir det nog. [per år?] Nej per kurs

En lärarna (5) beskriver sitt upplägg på ett liknande sätt fast där hen skall ha ett moment samt ytterligare inflikningar av undervisning i kroppsideal:

Jag skulle vilja ha ett moment. Nu vill jag ju gärna ha det liksom så att det ska genomsyra hela undervisningen samtligt vet jag ju att man inte kan ha det hela tiden eller prata om det hela tiden. För det finns att som man också vill prata o hela tiden. Så jag tänker väl att det kan få vara ett moment. Äää men min tanke är att dom ska få göra så här små moment under höst. Sen har vi, idrott 1 ligger under två år.

Ytterligare en lärare (1) beskriver att det inte är speciellt många lektioner som just handlar om kroppsideal och säger:

mmm, det är ju inte så många specifika lektioner kanske. Däremot kan det komma upp, lite då och då. Eee men säg som sagt att det här då området eller då eleverna ska göra den här analysen så har man ju eee tre veckor ee 3,4 veckor som man jobbar med detta

Den här läraren menar att kroppsideal är ett ämne som kan ”komma upp lite då och då” och hänvisar sedan till ett arbete där inslag av ämnet finns med.

3.1.4 Bedömning i kroppsideal

Det som framkommer vid intervjuerna är att lärarna tycker att eleverna skall kunna sätta begreppet kroppsideal i olika perspektiv, vara kritisk och se vilka konsekvenser det kan ha. En av lärarna (5) beskriver det på följande sätt: ”[...] Eee, det stod där att man skulle bedöma förmågan att vara kritiskt och se konsekvenser, och det va väll det som jag försökte få med” Det som sedan avgör vilket betyg eleverna skall få är hur väl eleverna kan vrida och vända på begreppet. Om eleverna enbart kan förklara begreppet anser tre av lärarna att det eleverna uppfyller kraven för betyget E och om eleverna också kan förklara varifrån idealen kommer blir resonmenaget på en högre nivå och kraven för betyget C uppfylls. Det som är svårare att tyda är vad lärarna anser vara skillnaden mellan betyget C och A. Lärare (5) beskriver det på följande sätt:

Då tycker jag att om man kan beskriva vad kroppsideal är då är det upp på E-nivå, att även översakligt kunna beskriv det. Om man ser var det är för någonting och vart det leder till då på kanske på C. Och om man kan se hur kroppsideal, vart det kommer ifrån och vad i samhället som gör att et bildas ett kroppsideal, ad det är för någonting och sen vart det leder till, då skulle kunna vara på ett kanske en A-nivå.

En annan lärare (1) beskriver samma sak på följande sätt:

[...]Är det översakligt, utförligt och nyanserat eller bara utförligt. Olika nivåer, eee och om det då finns delar, om man har enbart fått med hur det ser ut. Men då är det inte hög som om man fått med hur det påverkas av samhället och vart det kommer någonstans ifrån

Intervjuerna tyder på att eleverna skall bedömas vid diskussions och- reflektionsuppgifter. Som antigen sker muntligt eller skriftligt. En av läraren (3) beskriver att det muntliga

reflektionerna skall vara som verktyg för en slutlig skriftlig reflektion. Där enbart den skriftliga reflektionen skall betygsättas. Detta gjorde hen på följande sätt:

naa asså det vi tänker är väl att den diskussionen som vi har under lektionstid är väl egentligen som en mer verktyg för eleverna att om man har svårt att komma igång med just att det här med att man tycker det är väldigt svårt att diskussionen vi då har under lektionen kan se som ett litet extra hjälpmedel[...]

Däremot anser an av lärarna (1) att all undervisning skall ligga till grund för betygssättningen, där man måste ta in allt som sker på lektionerna. Om en elev kan argumentera på en högre nivå och inte lyckas på den skriftliga ska man väva in det som sagts på lektionen i bedömningen. Läraren beskriver detta: "[...] stället diskutera och problematiserat det jättebra på lektionstid så är det såklart det finns, det är ju ett bedömningstillfälle eller möjlighet också." En av lärarna (5) beskriver också att hens klasser har svårt att uttrycka sig via text och att hen använder sig av deras texter enbart för formativ bedömning. Samma lärare(5) menar också:

Jag skulle vilja använda mig, om jag hade haft mer tid för det nu eller om jag gör det kanske när dom går i tvåan, skulle jag vilja gör att dom fick göra egna lektioner i kroppsideal. För det har vi haft med tvåorna när det kommer till träningslära och även friluftsliv, har dom fått göra egna lektioner och hålla i. Och sen så då tänker jag det är perfekt och göra för ser jag verkligen om dom har förstå det är det dom ska göra för någonting. Mm så det tänker jag och så kanske någon text kopplad eller [mm] ah

Läraren beskriver också hur hen i framtiden vill att eleverna själva skall få utforma egna lektioner om kroppsideal. Detta eftersom de redan i hälsa och- friluftsliv arbetar så och att det är ett bra sätt för eleverna att påvisa sina kunskaper.

3.2 Utmaningar med arbete i kroppsideal

3.2.1 Utmaningar med tolkningen av läroplanen

Lärarna gav förhållandevis skilda svar gällande vilka utmaningar de ser med att undervisa i kroppsideal. Vid en av frågorna fick lärarna svara på om de tycker att kroppsideal är tydligt framskrivet i styrdokumentet. Här svarar de förhållandevis olika. Två lärare diskuterar

problem som berör tolkningen av begreppet kroppsideal och hur det kan påverka hur undervisningen realiserar, en lärare (5) förklarar det på följande sätt:

[...]för jag tycker då att det är väldigt otydligt och jag tycker det kan vara svårt om man själv inte grotta ner sig i begreppet och även om man göra så kanske man har en helt annan uppfattning än en annan lärare och så undervisar jag på ett visst sätt och då kanske en annan lärare gör på ett helt annat sätt. Och då blir det väldigt mycket tolkning i begrepp för sin egen del också.

Den här läraren diskuterar vilka problem som kan uppstå när det är upp till den enskilda läraren att tolka begreppet och hur det kan leda till olika utfall. En annan lärare(3) lyfter också detta som ett centralt problem vid tolkning av läroplanen:

[...]tycker jag iaf att kroppsideal är ett väldigt liksom det är ju ett väldigt öppet begrepp och väldigt tolkningsbart ehh så eeh jag vet inte om de skulle gå att förklara det tydligare eeh utan det kanske är med upp till oss lärare att på nått sätt få in det ååhh mer konkretisera det

Dessa två lärare visar på en frustration över att begreppet kan tolkas på olika sätt och att det är upp till den enskilda läraren att tolka begreppet. En av lärarna (3) tycker att begreppet borde konkretiseras mer trots att hen är osäker på om det går att förtydliga det mer överhuvudtaget.

En annan lärare (1) ser inga svårigheter med att tolka begreppet i läroplanen utan tycker snarare att det är något som kan användas ”rakt av”, hen säger att: ”[...]Så är det ganska, mhh man kan nästan använda det rätt av. Man behöver inte toka det så mycket[...]”. Samtidigt tycker läraren inte att det finns tillräckligt med stöd i läroplanen för att kunna undervisa i detta och säger: ” mh, det borde ju göra det, men jag tror kanske tyvärr att det inte gör det så mycket som det skulle kunna göra”. Läraren menar att det är enkelt att tolka styrdokumentet gällande kroppsideal men att det samtidigt inte finns tillräckligt mycket stöd i läroplanen som det ”kanske borde göra”.

En annan lärare (2) ser inte läroplanen som ett problem vid undervisning i kroppsideal utan menar istället att det handlar om det är ett känsligt ämne för lärarna att undervisa i, hen beskriver det på följande sätt:

jaaa asså jag tror inte att det egentligen är, att läroplanen är nog egentligen inte ett problem för undervisningen utan av kroppsideal. Jag tror att det är obekvämt för dom som ska undervisa, ååh jag tror att det är de som är hindret för att undervisningen kanske ibland blir lidande, inte egentligen vad som står i läroplanen [...] nej jag tror bara att man tycker att det är obehagligt att ta tag i, att prata om för man känner sig obekvämt med det.

Läraren diskuterar problematiken som kan uppstå när man undervisar i kroppsideal, att det kan vara ”obekvämt” eller ”obehagligt” att undervisa i och att det är det som gör att lärare drar sig för att undervisa i området snarare än vad som står i läroplanen. En av lärarna (4) ser inga som helst problem med att undervisa i ämnet eftersom hen har bestämt sig för vad begreppet betyder och utgår från den tolkningen i undervisningen:

Om man gör min tolkning tycker jag väl inte att det är något problem liksom. Men det är väl om man är ambivalent kring vad begreppet betyder. Men så långt har inte jag tänkt. Jag har tänkt att det är det här det betyder. Så jag gör liksom.

Det framkommer i det här citatet att läraren inte tänkt på begreppet på ett annat sätt än vad hen har bestämt att det ska betyda, men menar samtidigt att det kan vara svårt om man är ”ambivalent” kring vad begreppet betyder. En annan lärare (3) diskuterar kring problemen med att kroppsideal inte framkommer i det centrala innehållet för kursen idrott och hälsa 1 och att det kan resultera i att lärare ”dra förbi” det:

[...] själva kunskapskravet finns ju men inte i det centrala innehållet så står det ju ingenting om det. Men i själva ämnet syfte i idrott och hälsa överlag så står det ju med, men just i idrott och hälsa 1 så står det ju inget i det centrala innehållet som egentligen handlar om kroppsideal [...] egentligen ingenting om om just det kunskapskravet i sig eh vilket jag tror att många lärare kanske bara drar förbi då det inte står i det centrala innehållet utan dem bockar egentligen bara av det att eleverna vet om det eeh så jag tror att få in det lite mer i det centrala innehållet för att med tanke på att idrott och hälsa 1 är en kurs som alla elever ska läsa på gymnasiet så tror jag att det är väldigt att det är mycket mer kring det och mycket kring det psykiska för det kopplas ju till kroppsidealet, istället för att det kommer i idrott och hälsa 2 utan att få det lite mer i läroplanen för just idrott och hälsa 1 och få in det mer i undervisningen och på så sätt hjälpa oss lärare att undervisa i det och även få eleverna mer medvetna om vad det e för nått.

Den här läraren menar att det finns en risk att lärare inte undervisar i området om det inte står med i det centrala innehållet utan istället bockar av att eleverna förstätt begreppet. Istället

tycker läraren att det borde stå lite mer i läroplanen för att hjälpa lärare att undervisa i det och därmed göra eleverna mer medvetna om att de förstått det. Läraren menar att detta är särskilt viktigt för idrott och hälsa 1 eftersom det är en kurs som alla elever måste läsa på gymnasiet.

Vad tycker lärarna själva att de behöver kunna för att undervisa i kroppsideal? Svaren skiljer sig mycket mellan de tillfrågade lärarna, vissa menar att de behöver mer stöd för att kunna hantera problem som uppstår vid undervisning i kroppsideal samt att de måste hålla sig uppdaterad om vilka kroppsideal som är ”på modet”, andra lyfter behovet av ett bedömningsstöd i området. En av lärarna (2) lyfter den problematik som kan uppstå bland elever när man undervisar i kroppsideal:

[...] så kan dom ju uppleva det här som väldigt, väldigt jobbigt, åå att då kunna ta tag i dom här personerna som kanske får panikångestattacker över att diskutera ämnen som är lite triggande eh där kan det behövas en del stöd för just hanterandet utav saker som uppkommer runt omkring undervisningen [mm]eventuella diskussioner som kan uppstå [...]

Den här läraren anser att det är svårt att undervisa om kroppsideal eftersom många elever upplever det som ”väldigt, väldigt jobbigt” och ämnet kan upplevas som ”triggande” vilket kan leda till panikångestattacker. Läraren diskuterar att det kan behövs stöd för att kunna hantera detta i och med undervisningen eftersom det kan leda till ”hätiska” diskussioner då det handlar om värderingar. En andra lärare (3) pratar också om att de skulle behövs ett stöd för lärare för att lärare ska känna sig trygga i att undervisa i ämnet. Hen talar främst om någon form av bedömningsstöd så att lärare verkligen undervisar i ämnet:

[...] jag tror att vi som lärare ändå skulle behöva nån typ av bedömningsstöds variant för att alla ska kunna sen känner väl jag mig trygg i att undervisa i det men jag vet att det är flera andra som inte alls känner sig trygga därför tror jag att det behövs nån typ av extra stöd för att verkligen få med det i undervisningen så att det inte blir som sagt nått som dem bockar av utan att det verkligen är en del av undervisningen som eleverna kan ta med sig

Tillskillnad från lärare (2) menar lärare (3) att det krävs ett stöd för lärare för att undervisningen verkligen ska bli av bland lärare. Läraren syftar främst på andra lärare som hen menar är otrygga i att undervisa i ämnet och därmed kan behöva någon form av

bedömningsstöd. En annan lärare (1) diskuterar svårigheterna med att som lärare hålla sig uppdatera kring vilka kroppsideal som finns idag, hen säger följande:

[...]det är där det kan vara svårt att hänga med. I det, i den tekniska men också i, hur faktiskt idealen ser ut. Kan ju nästan känna att det är eleverna som har, som fick mig att inse att; aha är det Kim Kardashian som gäller nu ehh att det är mycket, mycket former tänkte jag säga [kurvor?], ja mycket kurvor som gäller. Ää så att det är ju en, ett problem

Läraren visar här på svårigheterna kring att hålla sig uppdaterad om vilka ideal som finns bland ungdomar. En annan lärare (2) ser det som en skyldighet att man som lärare håller sig uppdaterad och säger: ”[...]jag tycker man är skyldig att göra om allt man undervisar, att man håller sig uppdaterad om de senaste rönen [...]”. Läraren menar att det är en skyldighet att lärare läser på inom området för att kunna undervisa i det, att man håller sig uppdaterad om de ”senaste rönen” och att man har en skyldighet till både sig själv och till elever. En annan lärare (3) tycker inte att hen behöver läsa på eftersom hen redan har koll på det, men menar samtidigt att andra lärare kan behöver läsa på

[...]Jag känner inte att jag skulle behöver läsa på men jag tänka mig att det är flera andra som kanske inte känner sig ehh framförallt trygga med att undervisa i det inte, inte har kunskaper men snarare att de inte är trygga att undervisa i det för att de är rädda att säga fel åhh ehh ta ett snedsteg och lite sådär och klampa nån på tårna jag tror att det kan vara det att man vill försöka sätta sig in i hur eleverna tänker kring för att man inte vill ska aa göra säga nått fel eller liksom förolämpa nån på nått sätt och försöka ha ett väldigt öppet sinne för begreppet

Det som framgår av den här meningen är att läraren tycker det är viktigt att man har kunskaper i ämnet för att kunna bli trygga i att undervisa i det och att man har ett ”öppet sinne” för begreppet för att på så sätt minska risken för att förolämpa eller klampa någon elev på tårna, vilket hen tror många lärare är rädda för.

3.2.2 Utmaningar vid undervisningen i kroppsideal

Utmaningarna i att undervisa i kroppsideal skilde sig åt mellan de intervjuade lärarna. En av lärarna (3) tar upp att hens klasser är olikt fördelade mellan könen. Hen menar att när klassernas könsfördelning ser olika ut kan det resultera i att undervisningen inte blir likvärdig. Detta eftersom det kommer tas upp olika diskussionssamtal beroende på vilket kön som dominerar klassen. Detta förklara läraren på följande vis:

Asså det jag kan tänka mig med dem klasserna nu med tanke på att alla det är så olika klasser eh jag har ju vissa klasser där könsuppdelningen är i princip 50/50 men jag har vissa klasser där det är i princip 30 elever så e 29 av det ena könet och 1 är av det andra eh och eeh då kan jag tänka mig att diskussionerna kan bli väldigt olika åhhh risken finns ju då att vissa eh delmoment eller vissa liksom samtalsämnet som kanske kommer upp i den ena klassen, ena klassrummet kanske inte kommer upp i den andra osv[...]

Läraren diskuterar att hur en snedfördelning av könen i klassen kan påverka undervisningen i kroppsideal negativt och att det kan påverka kvaliteten på undervisningen. En annan lärare (2)diskuterar huruvida kroppsideal borde vara en del av idrott och hälsa överhuvudtaget. Utan ett det borde vara ett ansvar som ligger på hela skolan eller i andra ämnen. Hen tycker att idrott och hälsa undervisningen ska präglas av att eleverna ska utvecklas genom fysiska aktiviteter och att det är det centrala för ämnet.

Jag vet inte om jag tycker att nödvändigtvis att idrotten ska ta ett sånt här stort ansvar [nej] för just kroppsideal, nu har det ju hamnat på idrotten i lgy11, väldigt mycket. Jag tycker att det här egentligen ska ligga utanför ett specifikt ämne, [...]nån sårts mentorsuppdrag. Att det här ska vara någonting och kanske tom en egen kurs egentligen, eh idrotten för mig, jag vill kunna fokusera på att man ska, man ska kunna bli bättre på dom här fysiska aktiviteterna man håller på med så att man lär sig att gå ut och springa rätt, man lär sig att vara på gymmet och du förstår, du ska kunna spela innebandy och fotboll och alltså där, eh och att det är klart att undervisningen i skolan måste ta upp det här, åå jag kan inte se vilket ämne som skulle göra det, där det är mer relevant, kanske samhällskunskap, men men det är ju idrotten som är mest relevant men jag skulle vilja att de ligger någon annanstans

Samma lärare menar också att den största utmaningen med undervisning i kroppsideal är att elever från olika bakgrunder kommer med olika värderingar och att det kan vara svårt att förändra synen eleverna har på kroppar.

[...] beroende på varifrån de kommer och vilken bakgrund eleverna har i viss mån så har du också med dig värderingar och när du har elever på gymnasiet en gång i veckan det är svårt att att rubba värderingar på så kort tid, utan det läggs ju under dina 15 år du haft hittills, så ska vi försöka göra någonting, om man kommer med värderingar som inte riktigt är kanske sunda respekt mot alla människors lika värde så blir det svårt att komma åt det med den lilla tiden vi har, speciellt om det bara är i idrotten du jobbar med det [...]

Något som också framkommer från en lärarna (5) är att det är svårt att veta vad de ska undervisa i gällande kroppsideal eftersom det inte tydligt förklaras i kursplanen. Hens uppfattning är också att eleverna redan har en uppfattning om vad det tycker är vettigt och att det blir svårare att få eleverna att ändra sin syn på vad som är hälsosamt eller vad en hälsosamkropp är:

Dels att man själv har kanske en ganska stark bild eller uppfattning om vad jag tycker om kroppsideal är. Eftersom det inte finns exakt explicit skrivet i kursplanen vad det är för något är det ganska svårt och veta exakt vad man ska få med och sen e det ju för att jag tror, och vad min uppfattning här är att eleverna är otroligt påverkade redan vad dom själva tycker är vettigt och liksom hur dom ska se ut och då tror jag det är ganska svårt som lärare att komma in och få dom att ändra sin syn på vad hälsosamt eller vad hälsosamkropp är. Så det tänker jag väl är det svåraste

En annan lärare (1) menar att undervisningen i kroppsideal kan bli väldigt personlig och privat och säger:

Men det är väl lite med det här det är ett kan väldigt, väldigt personligt eller privat område som ee som kan riva upp ganska djupa sår hos sådana som är där eller har varit där eller någonting sådant och att det är verkligen måste tänka på hur man lägger upp så det inte blir utpekande eller, eller något sådant. Och så blir det i min tur reproducerar när jag pratar om, hur ser kroppsidealerna ut, hur ser det ut bland killar och hur ser det ut bland tjejer. Bara det faktum att de dom skall fundera på hur det faktiskt ser [...]

Läraren diskuterar om när undervisningen handlar om personliga saker och hur det kan vara en balansgång mellan att inte kliv någon på tårna eller riva upp djupa sår hos elever som haft en problematisk syn på sin kropp. Samt att det kan vara problematiskt att undervisa om kroppsideal eftersom att det lätt kan leda till att man reproducerar kroppsideal hos eleverna istället för att motverka dem.

3.2.3 Utmaningar vid bedömnings av kroppsideal

Ett generellt samband vi fann i intervjuerna var att det var svårt för lärarna att särskilja de olika betygsstegen. Det var svårt att konkretisera vad som var ett E, C och respektive A. Det framkom framförallt att skillnaden mellan utförligt och utförligt och nyanserat var det som

var svårast för lärarna att veta vilka skillnaderna kunde tänkas vara. En av lärare (4) beskriver det på följande sätt:

[...]ehh själva fakta det är ju egentligen översiktligt och ju mer dom egentligen kan förklara och beskriva begreppet och förklara det på ett ganska större då kommer man upp mot över mot utförligt och sen utförligt nyanserat eh men det är ju väldigt svårt just för utförligt och utförligt nyanserat det är väldigt hårt gräns och där är det ju svårt att egentligen bedöma vad skillnaden är, skulle jag säga.

Flera av lärarna beskriver också att det vid diskussioner och reflektioner finns en tolkningsbarhet. Att det är tolkningsbara svar gör således att det blir svårare att bedöma. En av lärarna(4) beskriver det på följande sätt: ”Allt det som är på väg bort ifrån ämnet, allt som blir diskussioner, allting som blir åsikter och värdering, tycker jag är supersvårt att bedöma.” En av lärarna (5) beskriver också att, eftersom att det är svårt att definierar begreppet kroppsideal, blir svårt vid själva bedömningen.

Det är väl i sådana fall, det här eftersom det är verkar vara svårt tolkat begrepp. Eee så jag har ju svårt och se att jag skulle kunna säga rätt eller fel när någon kommer och säger vad dom anser vad kroppsideal är

Det framkommer även, att det vid muntliga diskussioner kan vara svårt att vet vem som har sagt vad. Att det blir svårt att hinna höra vad alla eleverna sagt och att bedömningen då blir svårare. Lärare (1):

Men sen blir det ju det är ju alltid svårigheter när man skall, när man sitter och diskuterar någonting i en grupp är det mycket svårare såklart, med vem var det som sa vad och så vidare. För man ska samtidigt var någon slags moderat eller samtalsledare då samtidigt vara någon slags bedömare är en svårighet[...]

En ytterligare aspekt av de utmaningarna som finns vid bedömning är att kroppsideal kan vara privat och personligt. Detta kan göra att eleverna inte reflekterar lika utförligt som de skulle kunna göra, eftersom att det kan vara jobbigt att skriva om. Detta beskriver en av lärarna (5) på följande sätt:

Men det är väl lite med det här det är ett kan väldigt, väldigt personligt eller privat område som ee som kan riva upp ganska djupa sår hos sådana som är där eller har varit där eller någonting

sådant och att det är verkligen måste tänka på hur man lägger upp så det inte blir utpekande eller, eller något sådant

Läraren menar att det kan vara utmanande att undervisa i kroppsideal eftersom det kan vara väldigt privat och därmed ”riva upp ganska djupa sår” och verkar här hänvisa till särskilda elever. Detta kräver att man inte är utpekande utan tänker på hur man ska gå tillväga.

3.2.4 Sammanfattning av resultat

Resultaten visar att lärarna har olika syn på styrdokumentet och hur det ska tolkas. Det gäller främst olika syn på ”konsekvenser av olika kroppsideal” samt hur de resonerar kring hur ”kroppsideal framträder i olika träningsverksamheter, friluftsliv och samhället i övrigt”. En del lärare diskuterar konsekvenser av olika kroppsideal utifrån faktorer som ätstörningar, doping, operationer osv. Andra diskuterar elevernas möjligheter till att uttrycka sina känslor och personlighet. Vidare pratar lärarna om kunskapskravet utifrån hur olika kroppsideal efterfrågas i olika idrotter och hur det kan påverka eleverna. Andra lärare menar att det handlar om att göra eleverna medvetna om vilka kroppsideal som finns och hur de kanske inte allt är hälsosamma.

Gällande hur lärare praktiskt undervisar i kroppsideal menar de flesta lärarna att det sker i form av diskussion och reflektion i grupp. Materialen som används för att skapa diskussioner var t.ex. genom filmklipp eller andra hjälpmedel. Resultaten visar på att lärarna lägger olika mycket tid på undervisning i kroppsideal, en del hävdar att de disponerar cirka 100 minuter per kurs medan andra har svårt att uppge exakt hur mycket de lägger på just det momentet.

Vidare visade resultaten på att eleverna ofta examineras genom olika former av reflektionsuppgifter eller inlämningsuppgifter. En del lärare resonerade kring svårigheterna att bedöma elevernas förmågor eftersom det handlar om åsikter, vilket är tolkningsbart. Många lärare tyckte också att det var svårt att skilja på betygsstegen gällande kroppsideal.

Lärare resonerade kring olika utmaningar gällande undervisning i kroppsideal. En lärare menar att det är ett känsligt område att undervisa i och något som många elever känner obehag att prata om. En annan lärare diskuterade om hur det kan vara svårt att hänga med i utvecklingen när det gäller vilka kroppsideal som är ”på modet”. En tredje lärare pratade om

utmaningar gällande tidsomfånget på kursen och hur det kan påverka möjligheterna till att ändra på elevernas värderingar om kroppsideal. Två av lärarna lyfte att utmaningar som berörde tolkningen av begreppet kroppsideal.

4. Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur lärare på gymnasiet resonerar och arbetar med kroppsideal och vilka utmaningar/ svårigheter de finner med att bedriva undervisning i det. I den här delen diskuterar vi resultaten av undersökningen och hur de kan förklaras utifrån en läroplansteoretisk utgångspunkt.

När lärarna diskuterade hur de tolkar kroppsideal i läroplanen för idrott och hälsa – hur de transformerar läroplanen, pratade många av lärarna kring vilka konsekvenser olika syn på kroppsideal kan leda till, exempelvis ätstörningar, doping, operationer och skev självbild. Däremot diskuterade inte lärarna hur dessa konsekvenser realiseras i undervisningen, alltså hur de rent praktiskt arbetar med konsekvenserna av olika kroppsideal i undervisningen för idrott och hälsa. Det kan tolkas som att lärarna finner det svårt att realisera deras tolkning av läroplanen. Samtidigt pekar flera av de tillfrågade lärarna på svårigheterna kring tolkningen av kroppsideal i läroplanen samt vilka konsekvenser det får för deras undervisning. En av lärarna poängterade ett flertal gånger svårigheterna med att tolka kroppsideal och att det är upp till läraren själv att tolka och definiera begreppet samt menar att det kan göra det svårt att undervisa i ämnet.

Vissa lärare finner det svårt att transformera läroplanen eftersom kroppsideal är ett begrepp som kan tolkas på många olika sätt, vilket kan leda till att lärare blir osäkra på hur de ska gå till väga när de undervisar i kroppsideal. En annan lärare pratar också om de problem som kan uppstå med att tolka ett så ”öppet” begrepp som kroppsideal och menar att det behövs förtydligas mer så lärare kan konkretisera det. Dessutom diskuterar hen problemen med att kroppsideal inte nämns i det centrala innehållet för idrott och hälsa 1 och menar att detta kan leda till att lärare ”drar förbi” området utan vidare reflektion. Hen hävdar att det är särskilt viktigt för idrott och hälsa 1 eftersom det är en kurs som alla elever ska läsa vid gymnasiet. Dessa två lärare anser att kroppsideal är ett mångtydigt begrepp i läroplanen, vilket kan

försvåra deras möjligheter till att undervisa i ämnet. De diskuterar främst att lärarnas olika tolkningar av läroplanen kan leda till att det realiserar på olika sätt. På så vis kommer undervisningen att skilja sig åt beroende på vem som undervisar.

Andra lärare i studien verkar däremot ha en ganska tydlig bild över hur transformeringen av läroplanen bör gå till, trots att de inte alltid gick hand i hand med realiseringen av det. De ser inga svårigheter med att tolka kroppsideal i läroplanen men diskuterar inte hur stoffen realiserar i undervisningen eller menar att det inte realiserar i särskilt stor omfattning. En av lärarna visar på detta när hen menar att kroppsideal i styrdokumentet handlar om "massa kroppsideal" i olika idrotter och att man inte kan komma ifrån dessa, trots att det måste motverkas. Däremot framgår det inte huruvida detta bör gå till rent praktiskt i undervisningen. En annan lärare ser inga problem alls med att tolka kunskapskravet i undervisningen och menar att de kan användas "rätt av" och att det inte behöver tolkas särskilt mycket. Samtidigt säger läraren att hen inte har "rena lektioner" i kroppsideal utan att det snarare något som kan komma upp då och då under lektionerna. Dessutom tycker läraren inte att det finns tillräckligt med stöd i läroplanen för att kunna undervisa i kroppsideal, vilket kan tolkas som att läraren är osäker på hur läroplanen ska transformeras. Däremot verkade som att de flesta av lärarna hade svårt att värdera betygsstegen från varandra vid bedömning i kroppsideal, vilket skulle kunna vara ett resultat av att lärarna också tycker själva begreppet är svårtolkat och att det inte tillräckligt tydligt framkommer i läroplanen vad undervisningen gällande kroppsideal skall innefatta. Detta är något som även kommer till uttryck i Thedins artikel "*Hälsa- vad är det i ämnet idrott och hälsa?*" från 2004 där många av de intervjuade lärarna tyckte att begreppet hälsa var diffust och otydligt och därmed svårt att implantera i undervisningen. Thedin menar att lärarna uttryckte hälsa som något som ska uppnås, men hur det ska uppnås inte preciseras.

Sammandraget uttrycker lärarna vikten av att undervisa om kroppsideal och varför det är viktigt för eleverna att lära sig om det. Däremot harmonierar inte deras syn på hur viktigt ämnet är och hur undervisningen går till med hur mycket de faktiskt undervisar i ämnet. Fyra av fem lärare menar att de bara undervisar om kroppsideal en gång per kurs och enbart en av de fem vi intervjuade ville att kroppsideal skulle genomsyras genom hel kursen och vara en del av helheten. Bland de lärarna som enbart undervisade om kroppsideal en gång per kurs framkom de att undervisningstiden varierade från endast ca 100 minuter till 5 lektioner. Att undervisningen i kroppsideal inte får mycket utrymme tidsmässigt i undervisningen kan ha

med att lärarna ser det mer praktiska lektionsinnehållet som det som skall prägla ämnet och inte de teoretiska bitarna. En annan förklaring till varför lärarna inte lägger så mycket undervisningstid på kroppsideal kan vara eftersom de tycker det är ett känsligt område att undervisa i. Två av lärarna diskuterade utmaningarna med att undervisa i kroppsideal eftersom många elever kan tycka det är jobbigt och rädslan för att trampa någon på tårna. En annan lärare menade att det kan vara svårt att ”hänga med” i utvecklingen i kroppsideal eftersom det är något som hela tiden förändras, vilket kräver att man hela tiden är uppdaterad om vilka ideal som är aktuella. Å andra sidan menar en av lärarna att det bör vara en självklarhet att man sätter sig in och läser på om kroppsideal för att kunna undervisa i det. Hen ser detta som en skyldighet som alla lärare i alla moment. Däremot betonar vissa lärare problemen med att ändra elevernas värderingar eller uppfattningar när det kommer till kroppsideal med hänsyn till tidsomfattningen på kursen, vilket kan tolkas som en anledning till varför lärare inte prioriterar området i undervisningen.

En av lärarna i studien menar att kroppsideal är ett område som inte borde finnas med i ämnet idrott och hälsa överhuvudtaget utan att det istället borde vara ett specifikt ämne, ett mentorsuppdrag eller ligga i samhällsvetenskapen. Läraren menar att hen istället vill kunna fokusera på andra moment som hen anser är viktigare t.ex. att eleverna lär sig springa rätt, kunna vara på gymmet, spela innebandy och fotboll osv. En annan lärare har en liknande syn på ämnet eftersom hen ser kroppsideal som ett ”ideal” som eleverna bör sträva efter där idealet är en stark och hälsosam kropp. Läraren prioriterar därmed aktiviteter som utvecklar elevernas möjligheter till att nå det målet t.ex. styrkeövningar. Trots att övriga lärare i studien inte hänvisar till kroppsideal på likande sätt så finns det anledning att tro att detta inte är ett ovanligt sätt att ses på området, vilket kan förklara varför det inte prioriteras. Quennerstedt (2007 s.253) diskuterar just detta och menar att det är vanligt att lärare har en patogen syn på hälsa, alltså antingen är man frisk eller sjuk vilket i idrott och hälsa sammanhang kan vara synonymt med smal eller överviktig. Quennerstedt menar att det inte är orimligt att eleverna därmed lär sig att hälsa handlar om hälsosamma livsstilar och att undvika hälsorisker t.ex. regelbunden motion och rätt kost samt att hälsa främst är en fysiologisk fråga kopplat till den biologiska kroppen, vilket riskerar att resultera i att ämnet idrott och hälsa främsta uppgift blir att träna elevernas kondition genom olika idrottsaktiviteter och därmed undvika risken med en

stillasittande livsstil. Quennerstedt menar att denna syn på hälsa riskerar att leda till att elever börjar fokusera på det som är sjukt/fel med sin hälsa och i värsta fall med sin kropp.

4.1 Metoddiskussion

Vid tillämpandet av kvalitativa intervjuer som undersökningsmetod generade det mer djupgående och nyanserade kunskap till studiens syfte. Med hjälp av den kvalitativa metod gav det oss en större inblick i lärarnas erfarenheter och kunskaper som i en kvantitativ studie inte hade framkommit. Genom att vi använde semistrukturerade intervjuer gav det oss möjligheten att forma intervjuerna till diskuterande samtal vilket genererade djupare inblick i respondentens tankar och erfarenheter. Vid semistrukturerade intervjuer ges möjligheten att följa upp intressanta svar vilket kan leda till vidare perspektiv på respondentens uttalanden. Det finns svagheter i vårt val av respondenter, vi använde oss utav ett bekvämlighetsurval vilket Hassmen och Hassmen (2008, s. 109) inte anser vara en optimal metod. Men på grund av brist på tid och resurser valde vi ett bekvämlighetsurval ändå och ansåg att det var det bäst passande urvalet för vår studie.

Antalet lärare som var med i studien har betydelse för utfallet. Det är möjligt att vi hade fått ännu mer kvalitativ data att arbeta med om fler intervjuer genomfördes. Mer kvalitativ data hade kunnat generera mer nyanser och en större inblick i idrotts och hälsa lärares arbetssätt och utmaningar vid arbetet med kroppsideal. För att skapa bra kvalitativa intervjuer krävs det en skicklig intervjuare. Våra intervjuer genomfördes av en novis intervjuare vilket kan ha genererat något sämre samtal jämfört med om en mer erfarenhet intervjuare genomfört intervjuerna. Det är därför möjligt att vi i studien skulle fått fram mer kvalitativ data om vi haft mer erfarenheter av intervjuer.

För att höja studiens validitet, reliabilitet och trovärdighet hade ett alternativ till vår metod varit att skicka ut en enkät till idrott och hälsa lärare innan intervjuerna för att ta reda på hur deras generella erfarenheter av arbeta med kroppsideal ser ut. Detta för att enbart få en inblick i hur de lärarna som faktiskt aktivt arbetar med kroppsideal ser ut. I vår studie blev dock utfallet av intervjuerna ändå bra och vi fick fram en stor del relevant data. Men det hade kunnat resultera i att vi fått för lite data och behövt fler intervjuer. Eftersom vi studerat hur lärare transformerar och sedan realiserar läroplanen skulle studien stärkas av att också

genomföra observationer i de klasser som de lärarna vi intervjuat undervisar i. Detta för att verkligen se hur lärare tillämpar det som de beskriver att det gör.

En forskningsteoretisk fråga som har påverkat vår studie handlar om begreppet kroppsideal. Det visade sig nämligen att kroppsideal är ett begrepp som lärarna tolkade på olika sätt. En del hävdade att det finns ett visst "ideal" som elever bör sträva efter eller att det finns olika ideal i olika idrotter, andra menade att det är ett övergripande ideal som bottnar i normer/värderingar i samhället. En del lärare i studien diskuterade hur detta kan påverka tolkningen av läroplanen och hur det i sin tur kan påverka hur det realiserar, alltså hur ska lärarna kunna transformera kroppsideal i läroplanen om vi inte kommit överens om vad begreppet innebär? Detta är frågor som kan vara viktigt att fundera kring inför kommande studier i området.

4.2 Vidare forskning

Syftet i denna studie har varit att ta reda på hur lärare i idrott och hälsa lärare på gymnasiet arbetar med kroppsideal och vilka svårigheter det medföljer. Vi har fått en djupare inblick i hur arbetet för lärarna går till från tolkning av styrdokument, den praktiska undervisningen och till hur det arbetar med bedömningen. För att gå vidare i forskning utifrån vår studie skulle det gynnas av att göra ett större arbete kring våra frågeställningar. Där både intervjuer och efterföljande observationer skulle vara till stor nytta. Detta för att i praktiken se hur lärarna verkligen realiserar sin undervisning gällande kroppsideal. Detta skapar också möjlighet till att se problematiken kring undervisningen utifrån ytterligare perspektiv samt att verkligen se huruvida lärarna arbetar med kroppsideal utifrån hur det beskriver att det gör det. Det skulle också vara intressant att göra en studie utifrån elevernas perspektiv, hur eleverna ser på kroppsideal i förhållande till deras undervisning och se ifall de deras bild överensstämmer med vad lärarna tänker att den skall generera.

5. Slutsats

Beroende på hur lärarna själva tolkar begreppet kroppsideal kommer de att tolka det som står i läroplanen om kroppsideal olika. I stor utsträckning tycker lärarna att konsekvenserna av olika kroppsideal är en viktig del från läroplanen, detta hade lärarna dock svårt att realisera i deras undervisning. Intervjuerna tyder på att undervisningen om kroppsideal präglas av diskussioner i mindre eller större grupper där diskussionerna grunderade sig i olika material. De utmaningar som finns i och med undervisning om kroppsideal beror på klassens könsuppdelning, elevernas kulturella bakgrunder, att läroplanen är svårtolkad och att det är ett personligt ämne. Eleverna examineras i reflekterande form som antingen sker muntligt eller skriftligt. Att bedöma elevernas förmågor i reflekterande form ansåg en del av lärarna vara svårt, eftersom det blir tolkningsbara svar. En av lärarna ansåg också att det finns stora utmaningar vid bedömning vid muntliga examinationstillfällen, eftersom det kan vara svårt att höra vad alla eleverna sagt, att det är lätt att missa något. Det framkommer också att det kan vara svårt att särskilja betygen från varandra och framförallt skillnaden mellan utförligt (betyg C) och utförligt och nyanserat (betyg A).

Studien visade även på hur lärare tycks att svårt att definiera kroppsideal och att de gör olika tolkningar av begreppet. En del hävdar att det finns ett visst "ideal" som elever bör sträva efter eller att det finns olika ideal i olika idrotter, andra menar att det är ett övergripande ideal som bottnar i normer/värderingar i samhället. En del lärare i studien diskuterade hur detta kan påverka tolkningen av läroplanen och hur det i sin tur kan påverka hur det realiseras, alltså hur ska lärarna kunna transformera kroppsideal i läroplanen om vi inte kommit överens om vad begreppet innebär?

Käll- och litteraturförteckning

Andreasson, Jesper & Johansson, Thomas, *Fitnessrevolutionen: kropp, hälsa och gymkulturens globalisering*, Carlssons, Stockholm, 2015

Brunsson, N & Olsen, J.P. (1990): *Makten att reformera*. Stockholm:Carlssons

Hassmén, Peter, Hassmén, Nathalie & Plate, Johan, *Idrottspsykologi*, Natur och kultur, Stockholm, 2003

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009

Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.), *Idrottsdidaktiska utmaningar*, 2. uppl., Liber, Stockholm, 2012

Larsson, Håkan, 2004, Vad lär man sig på gympan? I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm

Larsson, Håkan & Redelius, Karin, 2004, Några pedagogiska utmaningar i relation till ämnet idrott och hälsa. I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm

Linde, Göran, *Det ska ni veta!: en introduktion till läroplansteori*, 2., [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2006

Malkin, A. R., Wornian, K., & Chrisler, J. C. (1999). Women and weight: gendered messages on magazine covers. *Sex Roles*, 40, 647–656.

Meckbach, Jane, 2004, Ett ämne i förändring!: lärares reflektioner över ämnet idrott och hälsa i grundskolan - I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm

Redelius, Karin, 2004, Bäst och Pest! I *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Tryck: Edita Norstedts Tryckeri Stockholm

Pope, H.G. Jr., Olivardia, R., Gruber, A., & Borowiecki, J. (1999). Evolving ideals of male body image as seen through action toys. *International Journal of Eating Disorders*, 26, 65–72.

Silverstein, B., Perdue, L., Peterson, B., & Kelly, E. (1986). The role of the mass media in promoting a thin standard of bodily attractiveness for women. *Sex Roles*, 14, 519–532.

Theidin, Britta, 2004, "*Hälsa- vad är det i ämnet idrott och hälsa?*" Rapport nr 4 i serien Skola-Idrott-Hälsa januari 2005 ISSN 1652-2869

Quennerstedt, Mikeal, 2007, "*Hälsa eller inte hälsa – är det frågan?*"
Utbildning & demokrati 2007 vol.16 nr.2 37-56

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka hur gymnasielärare i idrott och hälsa arbetar med kroppsideal samt vilka utmaningar de finner med en sådan typ av undervisning.

Studien är av kvalitativ art och har en läroplansteoretisk utgångspunkt.

- Hur arbetar lärare med kroppsideal i ämnet idrott och hälsa?
- Vilka utmaningar anser lärarna att det finns med undervisning i kroppsideal?

Vilka sökord har du använt?

Ämnesord och synonymer svenska	Ämnesord och synonymer engelska
Kroppsideal, ideal, kropp, idrott och hälsa, genus	body ideal, body image, body, Physical education, gender

Var och hur har du sökt?

Databaser och andra källor	Sökkombination
Libris	Idrott och hälsa + hälsa Idrott hälsa + kroppsideal
Google Scholar	
GIH:s bibliotekskatalog	

Kommentarer

Det var enkelt att hitta den litteraturen som vi behövde. Vi använde oss mycket av Libris och GIH:s bibliotek. När iv hittade relevanta källor tog vi hjälp av deras litteraturlistor för att få ytterligare litteratur.

Bilaga 2

Intervjuguide

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur lärare på gymnasiet i idrott och hälsa arbetar med kroppsideal samt vilka utmaningar de finner med denna typ av undervisning.

Frågeställningar

- Hur arbetar lärare med kroppsideal i ämnet idrott och hälsa?
- Vilka utmaningar anser lärarna att det finns med undervisning i kroppsideal?

Tema 1 Bakgrund

Lärarna får presentera sin lärarbakgrund.

1. Hur länge har du undervisat i ämnet idrott och hälsa?
2. Hur kommer det sig att du valde att bli lärare?
3. Undervisar du i fler ämnen än enbart idrott och hälsa?
4. Vilket är ditt allmänna förhållningssätt till undervisning med kroppsideal?
5. Allmänna tankar kring och erfarenheter kring ämnet?

Tema 2 Tolkning av begreppet kroppsideal

Detta tema avser frågor gällande hur lärarna tolkar och redogör för deras egen syn på begreppen kroppsideal.

1. Hur definierar du begreppet kroppsideal?

Tema 3 Tolkning av kroppsideal i styrdokumentet

Lärarna får redogöra för deras tolkning av begreppen i förhållande till styrdokumentet. De får även belysa huruvida läroplanen ger tillräckligt med stöd eller inte för undervisning gällande begreppen.

1. Hur tolkar du det som står i centralt innehåll i lgy11 gällande kroppsideal
2. Hur tolkar du kunskapskraven i lgy11 gällande kroppsideal?
3. Tycker du att begrepp beskrivs tydligt i styrdokumentet?

4. Finns det tillräckligt med stöd i läroplanen för att vet vad du ska undervisa i gällande kroppsideal, är riktlinjerna tydliga?
5. Vad behöver du kunna för att undervisa i detta?
6. Har du behövt läsa på i ämnet för att kunna undervisa i det?

Tema 4 Kroppsideal i undervisningen

Lärarna får presentera hur det undervisas i kroppsideal samt vilka svårigheter de anser finns.

1. Hur ser du på kroppsideal relation till undervisningen i idrott och hälsa?
2. Hur mycket undervisar du om kroppsideal?
3. Hur gör du när du undervisar om kroppsideal? Hur går du tillväga, helt egna lektioner eller integrerat i den övriga undervisningen?
4. Vad tycker du är viktigt att eleverna lär sig om kroppsideal, varför tycker du det är viktigt att det lär sig just det?
5. Vilka är utmaningarna med att undervisa gällande kroppsideal?

Team 5 Bedömning och examination

Dessa frågor behandlar lärarnas tillvägagångssätt vid bedömning och betygssättning om kroppsideal.

1. Hur bedömer du elevernas förmågor gällande kroppsideal?
2. Hur ser bedömningssituationerna ut och hur betygssätter du?
3. Använder du dig av flera olika examinationsformer?
4. Vilka svårigheter finner du vid bedömningen?

Finns det något du vill tillägga?

